

Maturitná otázka č. 15

Slovenské národné obrozenie

1. Predpoklady, hospodárske pomery a inteligencia NO
2. Začiatky a prúdy NO
3. Revolučné hnutie na Slovensku, vyvrcholenie NO
4. Žiadosti slovenského národa, slovanský zjazd
5. Slovenské ozbrojené výpravy
6. Slovenské politické hnutie v 2. polovici 19. str.
7. Memorandum národa slovenského, Matica slovenská a jej aktivity
8. Národnostný útlak a jeho vyvrcholenie
9. Význam NO pre dnešok

1. Predpoklady, hospodárske pomery a inteligencia NO

Obdobie upadajúceho feudalizmu a nastupujúceho kapitalizmu je poznamenané postupnou premenou slovenskej národnosti na moderný národ. Vývin slovenskej národnosti silne obmedzovala hospodárska a spoločenská zaostalosť. Nevýhodou bolo aj to, že Slovensko v rámci Uhorska netvorilo osobitný administratívno-politický celok. V podmienkach dvojitého národnostného útlaku Slovákov (zo strany viedenskej vlády, no najmä maďarských vládnuúcich tried) boli možnosti formovania sa novodobého národa oveľa obmedzenejšie ako u Maďarov. Maďari síce tvorili menšinu obyvateľstva Uhorska, boli však vládnuúcim národom. Maďarská šľachta mala hospodársku a politický moc a tým aj rozhodujúci vplyv v krajine.

Hospodárske pomery na Slovensku tiež neboli priaznivé. Slovensko zostávalo i naďalej zaostalou agrárnou krajinou. Väčšina obyvateľstva žila na vidieku a zaoberala sa poľnohospodárstvom. Vzrastajúci útlak zo strany štátu, poddanské povinnosti ako i zhoršujúce sa životné podmienky spôsobili, že poddaní žili v kultúrnej zaostalosti a nemali záujem ani predpoklady zúčastňovať sa na politickom dianí. Neveľký rozsah priemyslu na Slovensku spôsobil, že slovenská maloburžoázia bola malopočetná a hospodársky slabá. Slovenská šľachta sa až na výnimky pomaďarčila.

V tomto období sa začala presadzovať národne uvedomelá inteligencia. Príslušníci slovenskej inteligencie takmer výlučne pochádzali z nešľachtických, zväčša ľudových vrstiev. V jej radoch prevažovali kňazi a učitelia, ktorých povolanie viedlo ku každodennému styku s ľuďmi, čo im umožňovalo značne vplyvať na ľudové vrstvy. Významnou oporou sa stalo osvietenstvo. Toto hnutie sa zakladalo na dôvere v rozum a skúsenosti. Bolo v opozícii k vládnuúcemu feudálnemu absolutistickému poznaniu a jeho ideológii. Začalo viesť zápas s predsudkami a poverami, presadzovalo slobodu myslenia a presvedčenia. Zdôrazňovalo, že ľudia sú si od prírody rovní, teda nemá sa im vládnúť despoticky ale osvietene.

2. Začiatky a prúdy NO

V tomto období vystupuje do popredia snaha o pestovanie národného jazyka. Jazyk pokladali národovci nielen za najvhodnejší dorozumievací prostriedok, ale aj za najvýraznejší znak národa. Na Slovensku sa od 15. str. používala biblická čeština ako spisovný jazyk.

S požiadavkou, aby Slováci mali vlastnú reč ako spisovný jazyk, ako prvý vystúpil **Jozef Ignác Bajza** (1755-1836). Rozhodol sa podľa vlastných pravidiel písať po slovensky, a tak

pozdvihnúť slovenský národ. Pokúsil sa o to v diele **René mládenca príhodi a skúsenosti**. Svoj jazyk sa mu však nepodarilo lingvistiky dopracovať a zdôvodniť.

Na tieto snahy nadviazala mladá generácia na generálnom seminári v **Bratislave**, združená v **Spoločnosti pre pestovanie slovenskej reči**. Členovia tejto spoločnosti na čele s **Antonom Bernolákom** (1762-1813), po preskúmaní verejnej mienky v radoch slovenskej inteligencie, rozhodli sa v r. **1787** uzákoniť kultúrnu západoslovenčinu ako jednotný spisovný jazyk. Najskôr vypracovali zásady slovenského spisovného jazyka, zhrnuté v diele **Jazykovedno-kritická rozprava o slovenských písmenách**. K nim pripojili príručku pravopisu na fonetickom princípe „píš ako počuješ“. V r. **1790** vydal Bernolák prvú slovenskú gramatiku a spis o tvorení slovenských slov. Bernolákovčina sa však nestala celonárodným jazykom, lebo evanjelici naďalej ostávali pri biblickej češtine.

Slováci rozdelení nábožensky, začali sa deliť aj v otázke spisovného jazyka. To viedlo k utvoreniu dvoch prúdov: katolíckeho a evanjelického. Jeden predstavovali **berňolákovci**, ktorí propagovali slovenčinu ako spisovný jazyk a vyzdvihovali národnú samobytnosť Slovákov. Druhý prúd utvorili slovenskí evanjelickí vzdelanci ako stúpenci biblickej češtiny (českoslovenčina), ktorí sa hlásili k jednote „**československého kmeňa**“.

Zásluhu na rozšírení berňolákovčiny má spolok **Slovenské učené tovarišstvo**, založené v **Trnave** r. **1792**. Bernolák sa stal jeho predsedom a za cieľ malo šíriť spisovný slovenský jazyk a usilovať sa o rozšírenie náučných kníh medzi slovenskú verejnosť. Najaktívnejším členom spolku bol **Juraj Fándly** (1750-1811), tajomník spolku. Vo svojich osvietených ideáloch v dielach **Pilní domajší a poľní hospodár**, **O uhoroch aj včelách**, **Zelinkár** poučal roľníkov o hospodárení, špecializácii a zavádzaní nových hospodárskych plodín. Písal a vydával hospodárske a prírodovedecké práce, ktorých hlavnou úlohou bolo vzdelávať pospolitý ľud.

V r. **1803** bola založená v Bratislave pri evanjelickom lýceu **Katedra reči a literatúry československej**. Tu zohrávali významnú vzdelávaciu a buditeľskú úlohu profesor **Juraj Palkovič** a **Bohuslav Tablic**. Obaja boli stúpenkami československej kmeňovej jednoty i biblickej češtiny. Odmietali Bernolákovu slovenčinu aj vytváranie modernej češtiny kvôli prenikaniu hovorových prvkov. Bernolákovcov sa snažili získať na svoju stranu.

3. Revolučné hnutie na Slovensku a vyvrochlenie NO

Po Viedenskom kongrese sa veľmi zhoršili podmienky pre rozvoj slovenského národného hnutia, pretože v čele rakúskej monarchie stál kancelár **Metternich**. V týchto ťažkých časoch hľadali slovenskí vzdelanci oporu u inteligencie iných slovanských národov, najmä u Čechov. V tejto druhej etape SNO vedúcimi predstaviteľmi na berňolákovskej strane boli **Ján Hollý** (1785-1849) a **Martin Hamuljak** (1789-1859) a na strane stúpenčov biblickej češtiny **Ján Kollár** (1793-1852) a **Pavol Jozef Šafárik** (1795-1861).

V súvislosti s rozvojom veľkonemeckého hnutia začal Ján Kollár propagovať myšlienku veľkého slovanského národa. Dôraz kládol na vzájomné zblížovanie jednotlivých slovanských kmeňov. Pojem národ Kollár vzťahoval iba na celé Slovanstvo. Slovanský národ delil na štyri kmene a podľa toho rozoznával v slovanskom jazyku len štyri jeho hlavné nárečia – ruské, srbo-chorvátske, poľské a československé. Slovákov spájal spolu s Čechmi do jedného kmeňa s československým jazykom. Toto riešenie problému malého národa odôvodňoval obavou pred prílišným drobením Slovanov. Postačujúcim znakom národa podľa neho je reč, mravy a obyčaje. Toto nové počatie pojmu národ umožňovalo Slovákom považovať sa za národ aj bez existencie vlastného štátu. Vo svojom diele **Slávy dcéra** sa dovoľával ľudskejších vzťahov človeka k človeku, k čomu mali prispieť predovšetkým Slovania.

Na slovanské povedomie pôsobil aj Pavol Jozef Šafárik vedeckými dielami **Dejiny slovanskej reči a literatúry**, **Slovanské starožitnosti a Slovanský národopis**. Otázku chcel riešiť ako J. Kollár – reformou češtiny pomocou slovenčiny.

V r. **1826** **Ján Herkeľ**, **Ján Koiš**, **Martin Hamuljak** a Ján Kollár založili v **Pešti** **Slovanský čitateľský spolok**.

Bernolákovci na čele s Hamuljakom sa postavili za princíp slovenčiny a za myšlienku samostatného národného rozvoja Slovákov, ktorý sa snažili pozdvihnúť pomocou literárnej tvorby. Ján Hollý prekladmi z antickej poézie dokázal literárnu vyspelosť slovenčiny prekladom **Vergilia** – **Aeneas**. Vo svojich eposoch **Svatopluk**, **Sláv** a **Cyrilometodiáda** zdôraznil historický odkaz slávneho veľkomoravského obdobia. Slovákov predstavoval ako národ, ktorý má vlastné dejiny a kultúru. O zblíženie a spoluprácu oboch prúdov SNO sa zaslúžil Martin Hamuljak. V r. **1834** založil v **Budíne** prvú slovenskú celonárodnú kultúrnu organizáciu **Spolok milovníkov reči a literatúry slovenskej**. Hamuljak dúfal, že spojením síl sa utvoria priaznivé podmienky pre založenie a vydávanie celoslovenského časopisu o jednote Slovákov.

V polovici 30. rokov sa medzi slovenskou evanjelickou mládežou objavuje hnutie mladého Slovenska a strediskom bolo hlavne lýceum v Bratislave. Tu v r. **1829** vznikla **Spoločnosť československá**. Do jej čela sa dostal **Ludovít Štúr** (**1815-1856**) so svojimi stúpenkami **Jozefom Miloslavom Hurbanom** a **Michalom Miloslavom Hodžom**. Keď v r. **1837** spoločnosť zakázali, členovia vstúpili do tajnej organizácie **Vzájomnosť**. Usporiadávali tajné schôdzky, pomýšľali na založenie tajného politického časopisu o programe národného hnutia, ale hlavným cieľom bolo odstránenie feudalizmu a zjednotenie Slovanov na základe federácie slobodných, rovnoprávných slovanských republík. Spolok odhalila a zrušila rakúska polícia o tri roky neskôr.

Štúr r. **1836** uskutočnil so svojimi druhmi pamätný **výlet na Devín**, na ktorom účastníci zložili prísahu vernosti národu. V r. **1843** sa Štúr spolu s Hodžom a Hurbanom rozhodli povýšiť slovenčinu na **celonárodný spisovný jazyk**. Za základ si vybral stredoslovenské nárečie. Základné dôvody pre tento krok Štúr zhrnul v spise **Nárečja slovenskuo alebo potreba písanja v tomto nárečí**. Aktivita Ludovíta Štúra sa na poli jazykovednom, politicko-organizačnom i v rámci ústavu sa nestretla s pochopením uhorskej vlády. Štúr bol zbavený profesorského miesta. Na protest odišiel z Bratislavy 22 študentov do **Kežmarku**. V r. **1844** vytvorili štúrovci v **Liptovskom Mikuláši** kultúrny **spolok Tatrin**. V r. **1845** začali vychádzať Štúrom založené **Slovenské národné noviny**. Almanach Nitra sa stal prvou knihou v štúrovskej slovenčine. V lete r. **1847** na valnom **zhromaždení spolku Tatrin** v **Čachticiach** sa uskutočnilo **zjednotenie štúrovcov a bernolákovcov**.

Význam zavedenia slovenčiny a jej akceptovanie slovenskou inteligenciou je súčasne vyvrcholením národnoobrodeneckého úsilia a je historickým medzníkom v dejinách slovenského národa.

4. Žiadosti slovenského národa, slovanský zjazd

Svojich prirodzených práv sa dožadovali neslobodné národy. Prvý podnet na revolúciu vznikol vo februári 1848 vo **Francúzsku**. Odtiaľ sa revolučná vlna rozšírila do celej Európy vrátane habsburskej monarchie, keďže v nej žilo množstvo národov a národností, ktoré boli v nerovnoprávnom postavení. Revolúcia tu začala v marci 1848 a jej podnetom bola hospodárska kríza, neúroda a hladomor v r. 1847. Revolúcia mala vyriešiť tieto problémy: zrušiť poddanstvo, odstránenie absolutizmu a vyriešiť národnostné problémy v monarchii. Maďarskí revolucionári na čele s **Lajošom Kossuthom** chceli dosiahnuť prijatie zákona o nezávislosti Uhorska – s Rakúskom malo byť spojené iba s personálnou úniou – osobou

panovníka. **13. 03. 1848** vypukla revolúcia vo Viedni a Metternich odstúpil. Po vypuknutí revolúcie v Pešti bol uhorský snem nútený schváliť reformné návrhy maďarskej liberálnej šľachty. **Marcové zákony** rušili šľachtické výsady, poddanskú nezávislosť len u urbárskych roľníkov, zavádzali volebné právo do snemu pre majetných a gramotných, slobodu tlače a zhromažďovania, ale neriešili národnostnú otázku. Marcové zákony teda nespĺnili očakávanie najmä drobných neurbárskych roľníkov, preto vypuklo množstvo nepokojov takmer vo všetkých krajoch Slovenska. V **Hontianskej Stolici** sa na čele roľníckych vzbúrencov postavili básnik **Janko Kráľ** a učiteľ **Ján Rotarides**. Oboch s ďalšími vzbúrencami vláda zatkla a uväznila. Po celom Slovensku sa organizovali národné zhromaždenia a podpisovali petície s národnými požiadavkami. Celá táto aktivita vyústila do sformovania slovenského revolučného štátoprávneho programu, ktorý bol prijatý v L. Mikuláši **10. mája 1848** ako **Žiadosti slovenského národa**. Obsahovali 14 bodov. Bol to prvý ucelený slovenský štátoprávny program. Slováci sa vyhlasujú za svojbytný národ, dožadujú sa rovnoprávnosti všetkých uhorských národov. Na uhorskom sneme mali mať rovnomerné zastúpenie všetky národy. Slováci sa domáhajú samostatného slovenského snemu, zavedenie slovenčiny ako úradnej reči na Slovensku, slovenská národná samostatnosť sa mala navonok reprezentovať vlastnou slovenskou národnou zástavou a vlastnými národnými gardami. Ďalej žiadali všeobecné hlasovacie právo, slobodné vydávanie tlače bez kaucie a úplnú slobodu zhromažďovania a spolčovania sa. Veľký význam mala požiadavka zrušenia poddanstva aj pre neurbárskych poddaných a prepustenie Janka Kráľa a Rotaridesa z väzenia. Peštianska vláda zaujala k žiadostiam odmietavý postoj a vydala zatykač na Hurbana, Štúra a Hodžu. Títo ušli do Čiech a zúčastnili sa slovanského zjazdu i bojov na pražských barikádach. Nadviazali kontakty s Chorvátmi a vojvodinskými Srbmi s cieľom organizovať spoločný ozbrojený odboj a donútiť tak maďarskú vládu rešpektovať oprávnené národné požiadavky. Slovanský zjazd sa ukončil predčasne násilným zásahom cisárskych vojsk do ľudového zhromaždenia v **Prahe**.

5. Slovenské ozbrojené výpravy

Pretože uhorská vláda odmietla splniť požiadavky Slovákov, začali sa predstavitelia slovenského národného hnutia pripravovať na revolučné vystúpenie. Koncom augusta sa začal vo Viedni organizovať **slovenský dobrovoľnícky zbor**. S iniciatívy slovenských vodcov a pod vedením českých vojeských odborníkov **Zacha** a **Bloudka**. **16. sept. 1848** tu vznikla **Slovenská národná rada** ako najvyšší slovenský, vojenský a politický orgán. Na jeho čele boli Štúr, Hurban a Hodža.

Slovenskí dobrovoľníci prešli na západné Slovensko. Po ceste sa k nim pridávali dobrovoľníci z Čiech a Moravy. **19. sept. 1848** vyhlásila SNR na **Myjave** **odtrhnutia Slovenska od Uhorska** a vyzvala slovenský ľud do celonárodného povstania. Maďarské ozbrojené gardy však do konca októbra vytlačili dobrovoľníkov na Moravu, Štúra, Hurbana a Hodžu vyhlásili za vlastizradcov. Nastalo hromadné prenasledovanie a zatýkanie slovenských vlastencov. Koncom októbra popravili pri **Hlohovci** slovenských študentov **Karola Holubyho** a **Vilka Šuleka**.

6. okt. 1848 vypuklo povstanie aj vo Viedni, krátko nato predstavitelia SNR začali pripravovať druhú – **zimnú výpravu**.

Prvá skupina prenikla v **decembri 1848** smerom na Žilinu, ovládla severné, časť stredného a východného Slovenska. Druhá skupina pôsobila na JZ Slovensku. Predstavitelia SNR v **marci 1849** predložili predložili petíciu cisárovi **Františkovi Jozefovi I.**, v kt. žiadali vytvorenie samostatného slovenského územia. **14. apríla 1849** vyhlásil Kossuth v **Debrecíne** detronizáciu Habsburgovcov a vytvorenie samostatného Uhorska. A tiež jednonárodné maďarské Uhorsko

bez národných práv pre ostatné národy a národnosti. V lete 1849 sa uskutočnila 3. slovenská výprava pod hlavným velením rakúskeho dôstojníka Lewatowskeho. 13. aug. 1949 rakúska armáda za pomoci ruských vojsk v bitke pri Világoši porazila maďarský odboj a rozpustila slovenských dobrovoľníkov bez splnenia sľubov.

6. Slovenské politické hnutie v 2. polovici 19. str.

Revolúcia rokov 1848/49 sa vo všetkých európskych krajinách skončila porážkou revolučných síl. V Habsburskej monarchii sa mladý cisár František Jozef I. a jeho vláda usilovali o centralizáciu štátnej moci a zavedenie predrevolučného politického režimu. Viedenská vláda, reprezentovaná ministrom vnútra Alexandrom Bachom chcela úplnú centralizáciu ríše. Politický systém zavedený Bachom dostal meno neoabsolutizmus. V Uhorsku bola zavedená vojenská diktatúra. Úradným jazykom v celej monarchii sa stala nemčina. V slovenských župách sa v styku s úradmi mohla používať aj slovenčina, ktorá sa zaviedla ako vyučovací jazyk do niektorých ľudových a stredných škôl.

Martin Hattala bol slovenskou inteligenciou poverený vypracovaním novej slovenskej gramatiky a nového pravopisu. Reforma sa zavŕšila publikovaním Hattalovej práce Krátka mluvnica slovenská roku 1852. Takto zreformovaný spisovný jazyk prijala väčšina slovenskej inteligencie.

Prepustením A. Bacha po porážke Rakúska národnooslobodzovacími talianskymi vojskami utrpelo Rakúsko vnútornú krízu a k slovu sa opäť hlásili národy.

Októbrovým diplomom z 20. októbra 1860 a prijatím novej ústavy z roku 1861 vyšiel František Jozef I. v ústrety maďarským požiadavkám. Zriadil v Uhorsku opäť snem a namiesto centralizovanej monarchie zriadil dvojštátie, čím sa celé Uhorsko dostalo pod kontrolu uhorskej vlády, snemu a župných úradov, ktoré okamžite začali uskutočňovať svoje maďarizačné plány.

Skupina slovenskej inteligencie na čele s Jánom Palárikom sa rozhodla pokračovať v predrevolučných snahách. Sústredila sa na udržanie národnej jednoty Slovákov a na zachovanie Slovenčiny. V polovici marca 1861 začali v Budapešti vychádzať Pešťbudínske vedomosti – slovenské politické noviny, hlavným redaktorom bol Ján Francisci. Na ich stranách sa viedla agitácia za získanie širokých vrstiev slovenského ľudu pre národné hnutie a postupne sa formoval slovenský národný program. Po takto rozvinutých akciách sa rozhodli predstavitelia slovenského národného hnutia zvolať národné zhromaždenie, ktoré by prerokovalo a schválilo národný program. Termín konania národného zhromaždenia ohlásili Pešťbudínske vedomosti na 6. júna 1861.

7. Memorandum národa slovenského, Matica slovenská a jej aktivity

Vo voľbách do uhorského snemu neprešiel ani jeden Slováč. Preto sa 6. a 7. júna 1861 zišlo do Turčianskeho Svätého Martina asi 6000 ľudí zo všetkých oblastí Slovenska. Toto zhromaždenie prerokovalo a schválilo nové slovenské požiadavky, ktoré dostali názov Memorandum národa slovenského. Jeho hlavným cieľom bolo dosiahnuť zákonné uznanie osobitosti slovenského národa a určitú mieru samosprávy v rámci slovenských žúp pod menom „Hornouhorské slovenské okolie“, ktoré by spravovali Slováci prostredníctvom volených zástupcov a štátoprávne postavenie Slovenska v rámci Uhorska. Na tomto území sa mala používať v úradoch, na súdoch a školách jedine slovenčina. Veľký dôraz sa kládol najmä na Maticu slovenskú.

Memorandum nežiadalo samostatný snem, ale len zastúpenie Slovákov v zreorganizovanom uhorskom sneme. Osobitná delegácia ho predložila uhorskému snemu prostredníctvom jeho podpredsedu **Kolomana Tiszu**. Maďarské úrady zorganizovali na Slovensku protestné akcie proti memorandu. Preto sa Slováci obrátili v decembri 1861 na cisára vo Viedni s novým memorandom, v kt. žiadali väčšiu mieru samosprávy a osobitný slovenský snem so sídlom v Banskej Bystrici. Na čelo hnutia sa postavil banskobystrický biskup **Štefan Moyses**. Viedenská vláda povolila **založiť Maticu slovenskú (1863)** a dve **slovenské gymnáziá** vo **Veľkej Revúcej (1862)** a Martine **(1867)** a v **Kláštore pod Znievom (1869)**. Memorandum a jeho požiadavky zostali základným slovenským a politickým programom až do 1. sv. vojny.

V r. **1863** prebiehali na Slovensku oslavy pri príležitosti tisícročnice príchodu **Cyrila a Metoda** na **Veľkú Moravu**. Vyvrcholením týchto osláv bolo zakladajúce valné zhromaždenie Matice slovenskej **4. augus. 1863** v Martine. MS vznikla ako celonárodná kultúrna ustanovizeň. Podporovala slovenskú kultúru a vedeckú činnosť, literatúru a umenie. Jej pričinením sa dovŕšilo víťazstvo slovenčiny ako spisovného jazyka Slovákov. Predsedom sa stal **Štefan Moyses** a podpredseda je **Karol Kuzmány**.

S Maticou sú spojené začiatky organizovanej vedeckej činnosti vo vlastivedných a prírodovedných odboroch. Osobitnú starostlivosť venovala mládeži, kt. finančne podporovala v štúdiách a vydávala pre ňu učebnice. Udržiavala organizované styky s predstaviteľmi a kultúrnymi ustanovizňami ostatných slovenských národov. Spolu so slovenskými gymnáziami vychovala novú generáciu, kt. v zostrujúcom boji o záchranu národa nastúpila miesto odumierajúcej obrodeneckej generácie.

8. Národnostný útlak a jeho vyvrcholenie

Nová situácia nastala v monarchii po prusko-rakúskej vojne **(1866)**. Vo vojne bolo Rakúsko porazené. Rakúsko i Prusko chceli ovládnuť rozdrobené Nemecko. Maďari využili porážku Rakúska a prinútili viedenskú vládu k politickým ústupkom. V r. 1867 rakúska vláda uzavrela s maďarskou šľachtou dohodu o rozdelení habsburskej ríše na západné **Predlitavsko** a východné **Zalitavsko**. Rakúska monarchia sa zmenila na **Rakúsko-Uhorsko**. Spoločné zostali: panovník, zahraničná politika, vojsko a financie. Toto usporiadanie trvalo až do r. 1918. Roku **1867** bola vydaná ústava, obsahovala základné občianske práva, ponechávala však výsady šľachty. Uhorsko ovládli Maďari, kt. využili vyrovnanie na to, aby uskutočnili svoj plán na utvorenie nacionálne jednotného maďarského Uhorska. V r. **1868** bol vydaný zákon podľa, kt. všetci obyvatelia Uhorska tvoria jednotný uhorský národ. Podľa tohto zákona Slováci neboli v Uhorsku národom, ale ako etnická skupina iba jeho súčasť. Zlé hospodárske pomery podnietili vyst'ahovalectvo Slovákov do Budapešti, rakúskej časti monarchie, **USA** a **Kanady**. Po rakúsko-maďarskom vyrovnaní sa prehĺbil národný a sociálny útlak slovenského ľudu. Nová politická situácia rozdelila slovenskú inteligenciu a buržoáziu na dve politické skupiny. **Stará škola** (Hurban, Francisci, Daxner, **Tóth**) sa hlásila k memorandu z r. 1861, z kt. osobitne vyzdvihovali požiadavku samosprávneho slovenského okolia. Orientovali sa na Viedeň a pokladali sa za vedúcu zložku slovenského národného hnutia. Od roku **1870** sa združovali okolo Národných novín, preto sa začali nazývať **Slovenskou národnou stranou**. **Nová škola** tvorila opozičnú skupinu. Tvorili je predstavitelia pokrokovej inteligencie (**Ján Palárik, Ján Mallý Dusarov**) a podnikatelia (**Ján Nepomuk Bobuľa, Jozef Pozdech**). Hľadali porozumenie na maďarskej strane, zriekli sa aj požiadavky Okolia. Národnostný útlak na Slovensku zosilnej za vlády Kolomana Tiszu **(1875-1890)**. Začal sa systematický útok na likvidovanie slovenských ustanovizní. V r. **1874** boli **zatvorené tri**

slovenské gymnázia a v r. 1875 aj MS. Zákon z r. 1879 zavádzal maďarčinu ako povinný predmet do všetkých základných škôl na Slovensku. V r. 1883 vznikol v Nitre Hornouhorský vzdelávací maďarský spolok (**FEMKE**). Činnosť spolku sa zameriavala najmä na maďarizáciu slovenskej mládeže. Spolok organizoval aj presun slovenských detí na Dolnú zem do maďarských rodín.

Centrom slovenského národného hnutia sa stal Martin. Tu malo svoje centrum vedenie SNS. V r. 1882 bol založený v Prahe slovenský študentský spolok **Detvan**.

9. Význam NO pre dnešok

Maďarizácia slovenských národov v Uhorsku potláčala prejavy národného života.

Maďarizácia mala premeniť Uhorsko na jednorečový štát. Dnešné označenie Rakúsko-Uhorska ako žalár národov je zo slovenskej strany oprávnené, pretože slovenský národ ťažko pociťoval následky maďarizačnej politiky. Na Slovensku nielenže neboli slovenské stredné školy pre výchovu národnej inteligencie, ale školské zákony ministra **Apponyiho** z roku 1907, ktoré obmedzovali výučbu slovenských detí v materinskom jazyku aj na ľudových školách. Zároveň umožňovali prenasledovať tých slovenských učiteľov, ktorí obetavo pracovali v prospech slovenského ľudu. Bez vlastných škôl a národných ustanovizní, s malým počtom inteligencie, mohol sa slovenský národ vo verejnom živote uplatniť len veľmi ťažko.

V roku 1907 v jeseni sa konalo **vysvätenie kostola v obci Černová** pri Ružomberku. Pri protestnom zhromaždení Černovanov maďarskí žandári zastrelili 15 ľudí. Na protest sa vtedy postavil za Slovákov aj nórsky spisovateľ **Bjornstjerne Bjornson** a škótsky novinár **Seton Watson** aj Slováci v Amerike.

Napriek tisícročnici maďarského útlaku sa dokázala presadiť slovenská inteligencia, za ktorú sa postavil aj slovenský pospolitý ľud. Im všetkým patrí naša vďaka za to, čo dokázali urobiť pre ďalšie generácie dnes už samostatného slovenského národa.

Pilní domajší a poľní hospodár

O uhoroch aj včelách

Zelinkár

Slávy dcéra

Dejiny slovanskej reči a literatúry

Slovanské starožitnosti

Slovanský národopis

Aeneas

Svatopluk

Sláv

Cyrlometodiáda

Vzájomnosť

Nárečja slovenskuo alebo potreba písanja v tomto nárečí

Marcové zákony

zimná výprava

3. slovenská výprava

neabsolutizmus

vojenská diktatúra

Krátka mluvnica slovenská

Októbrový diplom

dvojštátie
Hornouhorské slovenské okolie
Matica slovenská
Predlitavsko
Zalitavsko
Rakúsko-Uhorsko
Stará škola
Slovenská národná strana
FEMKE

Jozef Miloslav Hurban
Michal Miloslav Hodža
Lajoš Kossuth
Janko Kráľ
Ján Rotarides
Zach
Bloudek
Karol Holuby
Vilko Šulek
František Jozef I
Lewatowský
Alexander Bach
Martin Hattala
Ján Palárik
Ján Francisci
Koloman Tisza
Štefan Moyses
Cyril a Metod
Štefan Moyses
Karol Kuzmány
Tóth
Ján Palárik
Ján Mallý Dusarov
Ján Nepomuk Bobuľa
Jozef Pozdech
Apponyi
Bjornstjerne Bjornson
Seton Watson

Bratislava
Trnava
Pešť
Budín
Kežmarok
Liptovský Mikuláš
Čachtice
Francúzsko
Hontianská Stolica
Praha
Myjava

Hlohovec
Debrecín
Világoš
Turčianský Svätý Martin
Veľká Revúca
Kláštor pod Znievom
Veľká Morava
USA
Kanada
Černová

založená Spoločnosť československá
výlet na Devín
založený spolok Tatrín
Slovenské národné noviny
zhromaždenie spolku Tatrín
zjednotenie štúrovcov a bernolákovcov
Žiadosti slovenského národa
slovenský dobrovoľnícky zbor
Slovenská národná rada
odtrhnutia Slovenska od Uhorska
bitka pri Világoši
prijatie novej ústavy
Pešťbudínske vedomosti
Memorandum národa slovenského
založená Matica slovenská a tri slovenské gymnáziá
zakladajúce valné zhromaždenie Matice slovenskej
zatvorené slovenské gymnáziá
založený spolok Detvan
vysvätenie kostola v obci Černová

13. aug. 1949
1852
20. okt. 1960
1861
marec 1861
6. jún 1861
6. a 7. jún 1861
1863
1862
1867
1869
1863
4. aug. 1863
1866
1867
1868
1870
1875-1890

1874
1875
1879
1883
1882
1907